

Autor: Antonija Vrdoljak dipl. ing.agr.

Sadnja živice u jesen

Zivica je sastavni dio gotovo svakog vrta. Ona štiti od neželjenih pogleda i uljeza, predstavlja barijeru prašini, prometnoj buci i vjetru te pruža utočište pticama i drugim sitnim životinjama. Cvjetni obrubi puno su izražajni ako je gusti zeleni zid živice u pozadini. Zidovi od živice mogu poslužiti za kreiranje vrtnih „soba“ i prostora s intimnijom atmosferom. Živice mogu biti pravilne, tj. rezane u obliku trapeza ili slobodna rasta. Ove zadnje se drastično ne orezuju, pa mogu cvjetati.

FORMALNE I SLOBODNORASTUĆE ŽIVICE

Živicama treba nekoliko godina da narastu do svoje pune veličine. Ako ih se pravilno njeguje, dugo žive i predstavljaju važan element vrta.

Budući da je sadnja živice dugoročan projekt, morate odabrati vrstu koja će dati najbolji rezultat. Najvažnije je da odabrana vrsta bude otporna na klimatske uvjete kako se ne bi dogodile rupe u živici nakon što pojedine biljke propadnu. Uz klimatske uvjete vrlo je važno znati i kakvo je tlo u vašem vrtu. Savjet stručnjaka u vrtnom centru ili iskusnih ljubitelja vrtlarenja bit će od velike pomoći. Prije nego odlučite koju vrstu odabrati za živicu, uzmite u obzir njenu visinu, širinu i brzinu rasta. Za šišane živice odaberite vrste gusta rasta koje će dobro podnijeti orezivanje. Ljubitelji živica slobodna rasta više će uživati u njihovim cvjetovima i bobicama. Također razmislite koliko ćete svojeg vremena utrošiti na uzgoj i njegu. Spororastuće vrste živica trebat će podrezati dva puta godišnje. Brzorastuće, kao primjerice kalinu, trebat će orezivati svakih šest tjedana u razdoblju od kasnog proljeća do rane jeseni. Vaša živica raste i na susjedovu stranu, pa bi se trebalo dogovoriti oko orezivanja.

Da li ćete odabrati listopadnu ili zimзелenu živicu stvar je ukusa, no bitna prednost zimзелениh vrsta jest ta da cijele godine pružaju gust zaklon od vjetra što je od osobite važnosti zimi.

VRSTE ZA ŽIVICU

Cvatuće živice i živice slobodna rasta

Pri pomisli na živicu obično se ne misli i na njeno cvjetanje. Ali svaka vrsta koju odaberete za živicu cvate, neka upadljivo druga vrlo diskretno. Ove vrste unatoč orezivanju bujno cvatu.

Grm **forsitije** (*Forsythia x intermedia*) kad se pusti da slobodno raste, izgleda vrlo neuredno. Ako se pak uzgaja kao živica i orezuje na visinu 1,5 – 2 m, svakog će proljeća prije listanja biti prekrivena jarkožutim cvjetovima. Orezuje se nakon cvatnje. Sadi se na razmak od 45 cm.

Eskalonija (*Escallonia*) cvate bijelim, crvenim ili ružičastim cvjetovima od ranog ljeta do rane jeseni i tvori izvrsnu zimзелenu živicu visine 1,5 – 2,5 metara. Orezuje se odmah nakon cvatnje. Sadi se na razmak od 45 cm. Idealna je za sadnju u primorskim krajevima.

Fuksija (*Fuchsia magellanica*) zahvalna je listopadna ili poluzimзелena živica u blažim podnebljima. Cvate modrocruvenim cvjetovima, a naraste 1,2 – 1,5 m visoka. Orezuje se u proljeće i to stare grane. Sadi se na razmak od 30 - 45 cm.

Vatreni trn (*Pyracantha*) naraste 2 – 3 m, a nakon bijelih cvjetova glavna su atrakcija njegove narančasto-crvene ili žute bobice. Orezuje se u kasno ljeto i to oštećeni i suhi izboji. Sadi se na razmak od 60 cm.

Sve je više atraktivnih, zimзелениh grmova **kalistemona** (*Callistemon citrinus*) koji ograđuju vrtove uzduž Jadranske obale. Skromnih je zahtjeva i jednostavan za uzgoj, a naraste 3 – 7 m visoko. Slabije cvate ako se uzgaja kao formalna živica, pa se preporuča živica slobodna rasta. Za dobivanje živice biljke se sade na razmak od 1,2 m do 1,8 m. Orezivanje nije potrebno dok su biljke mlade i bujne. S vremenom će trebati orezivati vršne dijelove kao bi se potaknulo zgušnjavanje donjih dijelova grma.

Jarkocrveni cvatovi duljine petnaestak centimetara koji nalikuju četkama za čišćenje boca već izdaleka privlače pozornost.

Grm forsitiije (lijevo)
Eskalonija u cvatu (desno)

Fuksija

Cvat kalistemona

Formalne živice

Ovakve pomno “iskrojene” živice nezaobilazne su kako u tradicionalnim tako i u malim gradskim vrtovima.

Tisa (*Taxus baccata*) sporoga je rasta, zimzelena i naraste od 1,5 do 4 metra visoka. Sadi se na razmak od 60 cm, a orezuje dva puta godišnje, ljeti i u jesen.

Ako planirate nisku živicu najbolji je izbor **šimšir** (*Buxus sempervirens*) koji naraste 60 – 100 cm visoko. Sporoga je rasta i treba vremena dok se formira u gustu živicu. Sadi se na razmak od 30 cm, a orezuje 2 – 3 puta tijekom razdoblja rasta.

Bukva i grab (*Fagus sylvatica* i *Carpinus betulus*) uobičajen su izbor za ladanjske vrtove. Narastu 1,5 – 3 metra visoko, a sade se na razmak od 50 cm. Orežuju se jednom i to koncem ljeta. Lišće se zimi osuši, ali ne otpadne nego ostane na granama.

Kalinu (*Ligustrum ovalifolium*) treba zbog brza rasta često podrezivati. Najbolja je visina za ovu zimzelenu živicu 1, 5 – 2 metara. Sadi se na razmak od 30 cm. Izvrsno podnosi gradsko zagađenje od automobilskih plinova.

Tuja (*Thuja plicata*) izvrsno podnosi oštre zime, zagađeni zrak i orezivanje, a doda li se tome i relativno brzi rast, nije neobično da je omiljena kao živica. Lagano se orezuje dva puta godišnje (proljeće i rana jesen), a naraste 1, 5 – 3 metra visoko.

Zimzelenu **lovorvišnju** (*Prunus laurocerasus*) najbolje je uzgajati na visinu 1,5 do 2, 5 m. Sadi se na razmak 50- 60 cm, a orezuje se tako da se odstrani najviše jedna trećina dužine izboja. Lovorvišnja izvrsno reagira na „rez u glavu“ i vrlo brzo iz starog drveta potjera mlade izboje.

Fotinja (*Photinia*) je brzorastući zimzeleni grm koji naraste 4 – 5 matara visoko, ali za postizanje gustog rasta treba se redovito orezivati. Njeni mladi listovi sjajne su crvene boje, a kad dozriju postanu sjajno zeleni. Gusti i brzi rast čini je idealnom živicom za zaštitu od pogleda. Sadi se na razmak od 1 – 1, 2 metara.

Glog (*Crataegus manogyna*) popularan je listopadni grm za kreiranje živice u uvjetima kontinentalne klime. Grane su bodljikave, a cvate u svubnju bijelim, mirisavim cvatovima. Nakon cvjetova formiraju se sjajnocrvene bobice, ukras i hrana pticama zimi. Brzoga je rasta, a orezuje se nakon cvatnje ili u jesen. Za dobivanje gušće živice sadi se 5 biljaka po metru dužine. Sadnja 7 biljaka u dva reda po metru dužine znači vrlo gusti rast već u startu.

Plod tise

Sadnice graba

Živica od tuje

Fotinja u cvatu

Orezana živica lovorvišnje

JESENSKA SADNJA

Optimalno je vrijeme za sadnju svih vrsta živica golog i baliranog korijenja jesen, od listopada do polovice studenoga. Zimzelene živice poput šimšira, kaline i tise sade se u razdoblju od kasne jeseni do kasne zime. Listopadne živice poput gloga, graba i bukve najbolje je posaditi nakon što im list otpadne tj. dok biljka miruje. Za razliku od baliranih sadnica i sadnica golog korijenja, kontejnirane sadnice mogu se saditi tijekom cijele godine osim za vrijeme velike hladnoće i suše.

Kad kupujete kontejnirane biljke za živicu, odaberite one zdravih listova i vlažna supstrata.

U jesen posađene biljke imat će dovoljno vremena da se priviknu na nove uvjete uzgoja te će stasati prije zimskih hladnoća. Osim toga ne prijetite im suša i vrućina kao kod sadnje u proljeće, te ih ne moramo svakodnevno zalijevati.

DOBRA PRIPREMA I SADNJA

Sadnja i njega živice jednaka je kao i u drveća, a dobro pripremljena zemlja prvi je korak k uspjehu. Zemlju treba unaprijed pripremiti da se omogući njeno slijeganje. Iskopajte jarke širine 60 – 90 cm ili jame 3 - 4 puta veće od korijenove bale i iskopanu zemlju pomiješajte sa zrelim stajskim gnojem ili kompostom. Stranice i dno jarka prorahlite vilama.

Prije same sadnje, sadnice treba postaviti na mjesta gdje ih se planira posaditi. Dan prije sadnje sadnice se dobro zaliju. Razmak sadnje ovisi o vrsti živice, a kod jednoreodne sadnje to je 30 – 60 cm. Za postizanje guste živice bolje je saditi na manjem razmaku od uobičajenog.

Važno ih je pravilno posaditi do dubine na kojoj su bile u rasadniku, a u tome će pomoći letva ili trska. Po tamnoj mrlji na osnovi debla prepoznat ćete mjesto do kojeg je sadnica bila u zemlji. Kad stavite sadnicu u rupu ili jarak, preko rupe uz deblo položite drvenu letvu ili trsku. Sadnica je dobro smještena ako se tamna mrlja na deblu poklapa s trskom.

Pri sadnji treba paziti da sadnica stoji uspravno. U jamu položena sadnica pokrije se do pola zemljom i pritisne ili nagazi. Doda se preostala zemlja te ponovno nagazi da bi se uklonili zračni džepovi. Po potrebi se zalije. Na kraju se doda još malo zemlje oko debla i to zbog slijeganja zemlje nakon kojeg će doći u ravninu s okolnom površinom.

NJEGA I OREZIVANJE

Njega živice obuhvaća redovito zalijevanje za sušnih razdoblja, uklanjanje korova te prihranu kompleksnim gnojivom jednom godišnje.

Početno orezivanje formalne živice važno je radi dobivanja željenog oblika i jednoličnog rasta. Zato mu prve 2 – 3 godine treba posvetiti posebnu pažnju. Živice poput kaline ili gloga orežu se potkraj proljeća na 15 – 30 cm iznad razine tla. Koncem ljeta šišaju se postrani izboji. Sljedeće godine u razdoblju od zime do početka proljeća orežite ih oštrije tako da uklonite najmanje polovicu prošlogodišnjeg rasta. Reže se pod kosim kutem u obliku slova A s ravnim gornjim dijelom. Da bi ste ravno orezali, pomoći će nategnuti konopac.

Crnogorične i zimzelene vrste prvih se godina orežu samo postrance. Vršni se izboji ostave da rastu do željene visine, a onda odrežu.

POMLAĐIVANJE ŽIVICE

Prerasla i šupljikava živica može se ponovno zgusnuti pravilnim orezivanjem bočnih grana. Zahvat je iscrpljujući za biljke pa se zato obavlja u dvije etape, dvije godine uzastopno.

Na primjeru tuje to izgleda ovako. Kad se odlučite za ovu metodu pomlađivanja, već u veljači možete orezati bočne grane s jedne strane živice (npr. desne) na 10 – 20 centimetara od debla (prema vlastitoj procjeni). Suprotnu, lijevu stranu živice orežite na uobičajeni način.

Iduće godine orežite jače lijevu stranu cijelom dužinom živice, a desnu na uobičajeni način. Reže se u obliku trapeza da bi i do najdonjih dijelova došlo dovoljno svjetlosti. Svjetlo je potrebno za bujniji rast. Gledano u poprečnom presjeku, živica mora biti pri dnu šira, a pri vrhu uža. Pravilo je da se na 100 cm visine, širina između donjega i gornjega ruba razlikuje 10 cm. Samo živice koje rastu uz plotove ili ograde od žice režu se uspravno.

Budući da biljke ovim zahvatima gube puno snage, treba ih prihraniti. Zreli stajski gnoj ili kompost idealni su, ali dobro će doći i sporo djelujuće mineralno gnojivo za četinjače.

Ako je živica jednom stranom naslonjena na ogradu, pa je orezivanje s te strane neizvedivo, tada orežite samo slobodnu stranu.